

TRANSHÜMANİZME GİRİŞ

Emre Bozkuş, 21 Kasım 2021

<https://taskinkocak.com/blog/transhumanizm-insanin-teknolojik-evrimi-tanrilasmakmi/>

“Hümanizm” kelimesinin kökeni, Latince insan anlamına gelen “*Humanus*” kelimesine dayanmaktadır. *Humanus*’tan da “*İnsan Doğası*” anlamına gelen “*Humanitas*” kelimesi türetilmiştir. Dilimize de Fransızca’dan (*Humanisme*) geçmiştir. İnsanları, değer yargılarını, ihtiyaçlarını, ilgi alanlarını, kabiliyetlerini, özgürlüklerini ele alan ve yücelten laik ahlak sistemi olarak tanımlanmaktadır. 14. yüzyıldan itibaren İtalya’da ilk belirtileri görünen, **Rönesans** hareketiyle ortaya çıkan bu öğretiyi benimseyen kişiler, özellikle Antik Yunan dönemi metinlerinden hatırı sayılır oranda alımlama yapmışlardır. Örneğin **Protagoras**’ın “*İnsan her şeyin ölçüsüdür*” sözü belirleyici bir etki yapmıştır. Bundan dolayı kilisenin baskılarına karşı da büyük bir savaş vermek zorunda kalmışlardır. Çünkü amaçları, geçmişin birikimi ile gelecek arasında bir köprü olup, kopuklukları gidermek olmuştur. Ne yazık ki kilise, bilginin sadece kendilerinin kontrolünde yayılmasına izin vermektedir. Çünkü bu şekilde cahil, bihaber bıraktıkları kitleleri daha kolay bir şekilde manipüle edip, maddi-manevi çıkar sağlamaktadır.

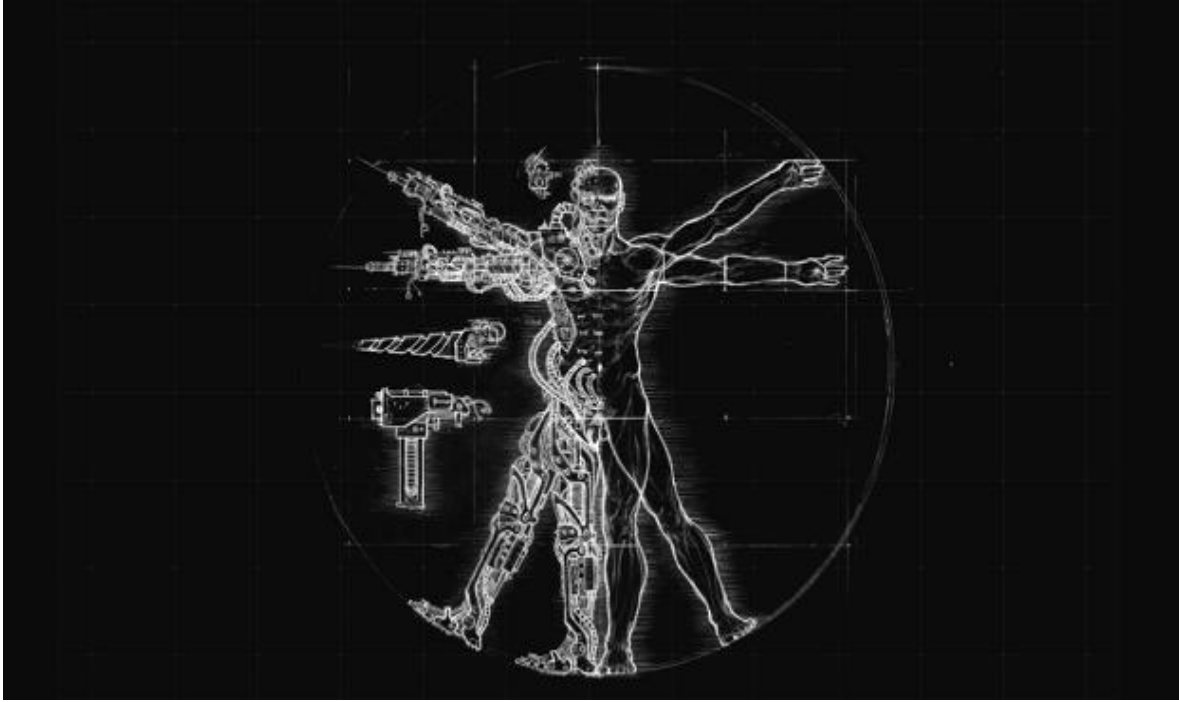
Kilise, Antik Yunan’ın insan merkezli felsefesini yok etmiş, kilise merkezli bir yaşam inşa etmiştir. Bu tutum, teokratik totaliter yönetimlerin önünü açmıştır. Bu totaliter tutuma karşı olarak aydınlarsa, el yazması eserleri ana dillerine tercüme etmeye, çoğaltmaya başlarlar. Bunun ilk örneğini de yine kiliseden çıkan bir papaz olan **Martin Luther** yapar ve Protestan kilisesinin kurulmasına vesile olur. Gutenberg’in matbaası ile hızlanan kitap sayısı, bilgiye erişimi kolaylaştırır; bilgiye ulaşan insanlar ise aracı kilisenin rolünü yavaş yavaş yitirmesine sebep olur. Mamafih dönemin edebi eserleri de bu değişimden etkilenir. **Dante**’nin **İlahi Komedyası** dini motifler taşısa da sıradan insanı odağına almıştır. **Boccaccio** ve **Petrarca** gibi dönemin diğer yazarları da aynı şeyi yapmışlardır.

Hümanizma ruhu ve hümanizmin tanımı, 18. yüzyılda Alman şair **Friedrich Schiller** tarafından yapılmıştır. Dini kurumların etkisinin azalmasını, efendi-köle ilişkisinin yerini özgürleşme yolunda kararlı adımlarla yürüyen bireyin almasını anlatır. Sonraki yüzyılda ise Alman filozof **Nietzsche**, Üst İnsan (*Über Mensch*) adını verdiği bir kavramla, değişen insan fikrine yaygınlık kazandırmıştır.

Böyle Söyledi Zerdüşt adlı kitabında uzun uzadıya bu kavrama değinen Nietzsche, insanın hayvanla üst insan arasında uzanan bir köprü olduğunu dile getirmiştir. Dün kendini bulup insan olan, kendini aşip üst-insan olacaktır. “*İnsan, hayvan ile üst-insan arasına bağlanmış bir halattır, öyle bir halat ki, bu halat bir uçurumun üzerinde yer alıyor.*”

Fransız filozof **Jean Paul Sartre** ise, bir konuşması sırasında “*Varoluşçuluk bir posthümanizm midir*” sorusunu sorar. Bu soru, tüm sistemlerin ve yorumların değişmesi gibi, insanın da değiştiği gerçeğini ortaya koymaktadır. İnsan öylesine değişmiştir ki, tanrıyı bile öldürmüştür. Oysa ki Dante, Tanrı inancıyla birlikte yazmıştır eserlerini. Fakat artık Tanrı inancının ve hatta korkusunun şekillendirdiği beyinlerin, metinlerin yerini ise, yaratıcı vasıflarını ortaya çıkaran insan figürü alır. Hümanizmanın çağını karşılayamadığı, yeni bir hümanizma olgusunun gerekliliği, sadece dünyanın en büyük kitlesel yıkımının ardından yeni arayışlar başlamakla alakalı olmadığı gibi, arayışın temelinde yatan devinimde saklı olduğu da gerçektir. İnsanın sınırlarını, korkularını aşması zorunluluğu, inanmakla bağdaşan güven duygusunu boşluğa çıkarmıştır. Her şeyin mubah olduğu bir dünyada, zihninin sınırlarını aşan bu devinimden başka sığınacak yeri olmadığını anlamıştır. Arayışlarının yönünün ise özgür ülke Amerika’nın siyasi tutumuyla doğrudan bağlantılı olacağını zamanla görecektir.

İkinci Dünya Savaşı'nda Naziler tarafından gerçekleştirilen birtakım deneyler, Hitler'in Transhümanizm akımının öncülerinden olduğunu düşündürmekte; Josef Mengele'nin vahşi deneyleri, canlıların vücudunu tanımaya ve bunların geliştirilmesi çabasına dair emareler vermektedir. Bu deneyler insanlığa karşı işlenmiş suçlar olsalar da, tıp alanındaki katkıları düşünülürse; insanlığın gelişiminin insana değer vermekten ziyade, insanlığa hizmet etmek olduğu gerçeğine ulaşılmaktadır. Transhümanizm hareketi ise benzeri fikirlerle ortaya çıkmıştır. Lakin genom haritasında keşfedilen gerçekler, üstün ya da saf ırk gibi saçmalıkların imkansızlığını aşıkaretmiştir. İlgili hareketin Nazilerden farkı da bu saplantılı cehaletin değil, bilimin ve insanlığın inkişafının yolunda olmasıdır.

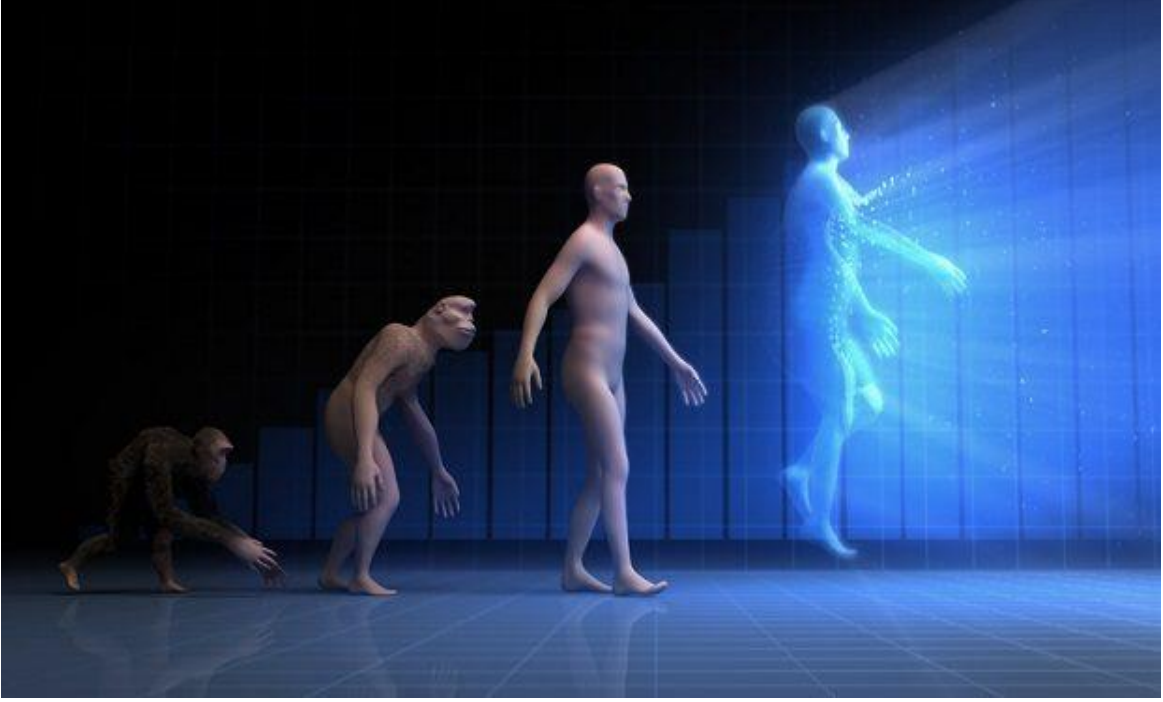
Sembölü **H+** olan bu hareketin öncelikli amacı, anlaşılacağı üzere bugünün insanının bir üst modelini geliştirmektir; yani üst insanı. Bahsi geçen üst olma durumu, kelimenin içeriğini yani insanlığın kusursuza dönüşümünü karşılar. Bu doğrultuda ise üç adet ilkeye sahiptirler: Daha uzun, daha sağlıklı yaşayan ve daha zeki olan bireyler yaratmak. 2045 yılının milat kabul edildiği bu önermede, teknolojik tekilik çağına doğru insanın da bilgisayarlar gibi gelişmesi hedeflenmektedir. Çünkü gelişen makine teknolojisi, insanın varlığını ve rollerini değiştirmekte; böylece niteliksizleşen insan, bedenini çağa uydurmayı amaçlamaktadır. Dikkati çeken ilk çalışmalar ise, beynin yapısı ve işleyişi üzerine olan çalışmalardır.

Los Angeles'taki Güney California Üniversitesi'nden bilim insanları 2011 yılında beyin için harici bir sabit disk olarak çalışan bir bilgisayar çipini farelere takıp deney yaptıklarında, transhümanizmin ilk adımını atmış oldular. Denek fareler ilk aşamada ödül almak için bir dizi kol çekerek belirli bir beceri kazandılar. Silikon implant yani hafızanın, beyin hipokampus bölgesinde kodlandığı bu yolla tespit edildi ve elektrik sinyalleri kaydedildi. Ardından farelere hipokampusu bozan bir ilaç verilerek, bu beceriyi unutmaları teşvik edildi. Daha sonra ise silikon implantla elektriksel sinyaller verildi; fareler unuttukları bu beceriyi yeniden hatırlamış oldu. Böylece hafıza yeniden inşa edilmişti.

İnsanlar için yapılan çalışmalarda ise dikkati **Koklear** (*Salyangoz Tipi*) implant gibi biyonik uyarılar çekmektedir. Beyinle iletişim kurmak için bilgisayar çipleri tarafından düzenlenen elektriksel uyarıları kullanan bu çipler, kaybolan duyuları geri getirebilmektedirler. Bunun yanı sıra, uzuvlarını kaybeden kişiler için geliştirilen biyonik organ çalışmaları bulunmaktadır. Kolu kopan bir kişiye cerrahi operasyonla eklenen protez kolun ve bir başka kişiye eklenen protez ayağın, beyinden gelen işlevleri algılayıp hareketleri gerçekleştirmesi de transhümanizmin çalışmalarına örneklerdir.

Transhümanizm'in doğuşu, insanın evrime yani doğal seçilime olan bakışına da değiştirdi. **Aldous Huxley**'nin *Cesur Yeni Dünya* adlı kitabında değindiği üzere, Genom haritası üzerinde çalışan insanlık sınırlarını aşmanın kıyılarında geziniyor. Düne kadar evrimin doğanın kanunu olduğu düşünülürken, gelişen teknolojiyle birlikte bu algı yıkıldı.

Transhümanizm'in doğuşu, insanın evrime yani doğal seçilime olan bakışına da değıştirdi. **Aldous Huxley**'nin *Cesur Yeni Dünya* adlı kitabında değindiği üzere, Genom haritası üzerinde çalışan insanlık sınırlarını aşmanın kıyılarında geziniyor. Düne kadar evrimin doğanın kanunu olduğu düşünülürken, gelişen teknolojiyle birlikte bu algı yıkıldı. *Cesur Yeni Dünya*'da insanları sosyal sınıflarına göre gelişim gruplarına ayıran bu teknoloji, organ hatta hücre düzeyinde düzenlemenin de mümkün olduğunu gösterir. Genetik mühendisliğin geleceğine dair bu olumlu gelişmeler, doğru kararlarla doğuştan gelen birtakım hastalıkların da önlenmesini mümkün kılacaktır.

Nanoteknoloji ise bu hususta önemli bir taşıyıcı sistem olacaktır. Hücresel düzeyde, mikron boyutlarında nanobotlar; insanların teşhis için radyasyona maruz kalmalarına, cerrahi müdahalelerde ise bıçak altına yatması sorununa çözüm olacaktır. Ayrıca klonlama, kök hücre, bilinç aktarımı gibi hususlar, organik sınırları aşmaya yöneliktir. Doğuştan ortaya çıkan genetik hastalıkların tedavisinde, bilgi ve maddenin kullanımında yaşanan eksiklik ve aksiliklere, evrenin yani maddenin yorumlanmasında karşılaşılan sorunlara kadar; her alanda çağın ötesini düşünen bir harekettir. Transhümanizmin fikri öncüleri de bu noktalara dikkat çekmektedir. Amaç insanlığın faydasına çalışmaktır; bu sebeple siyasi, dini, askeri topluluk ve oluşumlara karşı mesafeli, ilkeli bir tutum içinde oldukları vurgusunu yapmaktadırlar.

Özetle insan gelişiminin, maddeyi yorumlama ve şekillendirmenin, neticede meydana gelen mütemadi gelişmenin de transhümanizm olduğunu söylenebilir. Mitolojik anlatılarda Irak'ta inşa edilen bir kuleden bahsedilir. İnsanın ve transhümanizmin amacı da ismi geçen **Babil Kulesi**'ni yeniden inşa etmek, insanlığı yeniden üst bir kimlikte toplamaktır diyebiliriz. Tevrat'ta geçen ilgili kıssada, insanların kuleyi hep birlikte inşa ettikleri, böylece Tanrı'lara erişmeyi hatta onların yerine geçmeyi istedikleri anlatılır. Bunu gören Tanrılar ise, kuleyi yıkarlar ve insanların dillerini bile ayırarak bölerler, ki bir daha bunu yapamasınlar. İnsanın değişimine yeniden dönüp baktığımızda, Tanrı'yı öldürmenin ardından onun yerine yükselmenin gelmesi de gayet anlaşılabilir bir durum olsa gerek.

Kaynaklar:

- [Cosmos Magazine](#)
- [Extreme Tech](#), "What Is Transhumanism, or, What Does It Mean To Be Human?"
- [Cochlea](#)
- Böyle Söyledi Zerdüş, Friedrich W. Nietzsche, Çev. Mustafa Tüzel, İş Bankası Kültür Yayınları, Ekim 2015, İstanbul.
- Cesur Yeni Dünya, Aldous Huxley, Çev. Ümit Tosun, İthaki Yayınları, Şubat 2016, İstanbul.